

AKATALPA

Nisan 2007 - Sayı 88

Aylık Edebiyat Dergisi

ISSN 1305 - 7685

KİTAPLARDA VE TOPRAKTA BİTEN OTLAR

Ramis DARA

İnsan tekinin anlaşılabilir özelliklerinden biri de ilgi alanlarının çaktığı kişileri daha çok önemsemesidir.

Hayatımda uzunca bir dönem şiir ve şairler üzerine yazılar yazdığımdan, ortalama şairlerin ya da uzaktan tanıştıklarımızın hemen hepsi, affedersiniz, beni şair yerine koydular; şiir yazdığımı sandılar. Yüz yüzeyseniz, tabii şiddetle itiraz ettim. Ama çoğuna kabul ettiremedim.

İki nedenle!

İlki, şiir yazmayana adam mı denir!

(Birinin, hatta bir gün, büyük bir kitapçada tezgâhtarlık yapan kitap kurdu bir okura sen insanların birincisi olsan ne yazar, ben şairlerin üçüncüsüyüm dediğini iştmişim. –Bu arkadaş daha sonra ikinci ve birinci oldu, önce ustasını, sonra Shakespeare’i aştı, aşacağı kimse kalmadığı için de sonunda şiiri bıraktı!)

İkincisi de, kendileri daha değerlilerdi; çünkü tescillilerdi. Onların gözünde ben de şairdim ama gölgedeydim, yanımda kendisiyse kutup yıldızı gibi parlıyordu.

Neyse ki şiir yazılarını bıraktım, ortalıklarda gezinmiyorum, bu dertten biraz kurtulur gibi oldum; bu kez de biraz-yakınımdakiler edebiyata (tabii şiire, şiir yazılarına demek istiyorlar) ne zaman döneceğimi sormaya başladılar.

Kardeşim, ben edebiyatı bırakmadım ki, şairlerle ilgili nafiye yazılar yazmayı bıraktım (toplumun ve ortamın buna ihtiyacı olmadığını, biraz geç oldu ama sonunda anladım), şimdi daha çok çalışıyorum; ama bitkiler üzerine. Burada en iyi ve en işe yarar kitabımı yazmak istiyorum.

İroni olsun, biraz kızdırayım diye, kendim kızdım ya, insanlarla doğrudan değil, bitkiler aracılığıyla ama yine yazarak ilişki kuruyorum, diyorum.

Ancak yine anlatamadığımı görüyorum.

Şu konuşma konusunun başlığına bakar mısınız:

“Bursa florasında otlar ve yazın (edebiyat)”

Telefonda, ısrar üzerine, peki Bursa florası üzerine konuşayım demiştim; ortaya böyle bir başlık çıkmış!

Anlaşılan, hangi şairin hangi şiirinde hangi otların bittiğine bakacağım sanılıyor. Doğadaki sayısız ot, ot sayılmıyor.

Bâki Ayhan T.

PENCERE

bir pencere vardı

şimdi yok, göğe açılan
belki de gölgem diyecektim

durduğum yerde
durmadı hafızamın dağınıklığı
şimdi hatırlamak istemiyorum

birbirine karıştı eşya
birbirine karıştı zamanlar
ben, yağmur kesilince göğe çıkacaktım
bir şeyle buluşacaktım orda
sözcüklerimi armağan eden
yıldızın tutkulu bedeniyle

sonra dediler ki:
digital kartınız yoksa giremezsiniz
saçlarınız kirliyse giremezsiniz
yıldızınız sönükse giremezsiniz
kederliyseniz, talihsizseniz
adınız ünsüz harfle başlıyorsa
derneklerde, partilerde kaydınız yoksa
sarışın bir sevgiliniz yoksa biraz
giremezsiniz
yeryüzü ve gökyüzü sizi tanımalı
dokunduğunuz taş
tuzla buz olmalı
yoksa giremezsiniz

bir pencere vardı
şimdi yok, göğe açılan
belki de yerin dibine gidecektim

Ömer Aksay, Süreyya Barutçu, Ramis Dara, Nuri Demirci, M. Mahzun Doğan, Melih Elal, Gültekin Emre, Tamer Gülbek, Hilmi Haşal, İlker İşgören, Salih Mercanoğlu, Abdurrahman Şenel, Bâki Ayhan T. Mehmet Mümtaz Tuzcu, Halime Yıldız.

Melih ELAL

Kıyı, 1961 ile 2002 yılları arasında, Trabzon'da zaman zaman kesintiye uğrayarak dört farklı dönemde yayımlanmış bir dergi...

Altmışlı yılların Trabzon Ağır Ceza Yargıçısı Ahmet Selim Teymur'un girişimiyle, avukat Necmi Duman'ın yazıhanesinde, dönemin genç gazetecileri Ziyad Nemli, Attila Aşut ve Gündoğdu Sanımer'in teknik yardımlarıyla temeli atılan ilk dönem *Kıyı*'sı, Ekim 1961'de "Aylık Sanat-Düşün Dergisi" olarak yayımlanmaya başlar. Büyük boyutlardaki bu dört sayfalık dergi, Ağustos 1962'de yayımlanan 11. sayısı ile yaşamını tamamlar.

İlk *Kıyı*'yı yedi yıl sonra, Mayıs 1969'da, Güner Yalçın'ın yönetiminde Fatih Eğitim Enstitüsü Öğrenci Derneği'nce çıkarılan "Aylık Sanat Dergisi" *Kıyı* izler. Onun yayımı da 19 sayı sonra, Kasım 1970'te son bulur.

Aradan on bir yıl geçer, 1981'e gelinir. Uzun yıllardan beri Trabzon gazetelerinde "Dosta Mektuplar" adı altında yazmakta olan Ahmet Selim Teymur, Genel Yayın Yönetmenliği'ni üstlenerek, Yazı İşleri Müdürlüğü'nü Melih S. Ertüzün'ün yaptığı aylık *Kıyı* "Sanat Dergisi"ni Ömer Olcay'ın sahipliğinde 20 x 28 cm boyutlarında 16 sayfa olarak çıkarmaya başlar. Bu üçüncü dönem yayın da 21. sayıyla, Haziran-Temmuz 1983'te son bulur.

Üç yıllık aradan sonra, Nisan 1986'da en uzun ömürlü "Aylık Kültür ve Sanat Dergisi" *Kıyı* yayımlanmaya başlar.

Trabzon'da yayımlanan ve ilk üç dönemi oluşturan dergileri görmedim. Bu bilgileri, dördüncü dönem *Kıyı*'sının 100. (Temmuz 1994) sayısından yararlanarak aktarıyorum. Bendeki en eski dergi, dördüncü dönem *Kıyı*'nin 82. (Ocak 1993) sayısı... İkinci sayfadaki dergi künyesinden kurucusunun Ahmet Selim Teymur, sahibinin M. Naci Özkan, Genel Yayın Yönetmeni'nin Gündoğdu Sanımer, Yazı İşleri Yönetmeni'nin Melih S. Ertüzün olduğunu öğreniyoruz. Şair Ahmet Özer'se Sanat Danışmanı...

Dördüncü dönem *Kıyı*'sı 19,5 x 28 cm boyutlarında, kimi özel sayıların dışında, 32 sayfalık bir dergidir. *Kıyı*'da Betül Tarıman, Gültekin Emre, Hilmi Haşal, Metin Güven, Arzu K. Ayçiçek gibi şairlerin şiirleri; Burhan Günel, Muzaffer İzgü, Zeynep Aliye, Tansu Bele, Mehmet Semih, Zafer Doruk, Zehra Tırıl, Nadir Gezer gibi öykücülerin öyküleri; Mehmet Başaran, Ayhan Hünel, Fakir Baykurt, Talip Apaydın gibi yazarların yazıları yanında, Karadeniz'in yerel sanatçılarının şiir, öykü ve yazılarına da yer verilir.

Muzaffer Uyguner, hemen her sayıda yazan en sürekli yazardır. Daha sonra künyede *Kıyı*'nin öğretmeni diye yer alacak olan Arslan Pulathaneli, Nazif Evren ölümüne değin; Gündoğdu Sanımer, Osman Bolulu, İsmet Zeki Eyuboğlu, Mehmet Aydın, Tuğrul Asi Balkar, Şinasi Özdenoğlu, Hasan Akarsu, Muhsin Yener, Neriman Calap, Vedat Yazıcı, Tansu Bele sürekli yazan *Kıyı* yazarlarıdır. Derginin lokomotifiyse Ahmet Özer, İbrahim Dizman, Çiğdem Sezer üçlüsüdür.

Kıyı'nin en önemli yanıysa her sayıda yer alan "Atardamar" bölümüdür. Burada geçmişin yöresel yayın organları (45 Yıl Öncesinden Bir Sanat Dergisi: *Akobuz* – Sayı 109), yörenin sanat insanları (Son Kemeçe Ustalarından Ali Temelli – Sayı 122), bölgedeki sanat kurumları (Yaşamı Objektife Sığdıran Kuruluş: OFSAD – Sayı 143), çalışmalarıyla yörede tanınmış öğretmenler (Bir Cumhuriyet Neferi: Öğretmen Halim Gençoğlu – Sayı 137) yanında, Melih Cevdet Anday (Sayı 116), Aziz Nesin (Sayı 114), Ceyhan Atuf Kansu (Sayı 144) gibi yazımızın önemli adları ayrıntılı olarak incelenip tanıtılır. Kasım sayılarında "Atardamar", Atatürk ve devrimlerine ayrılır.

İkinci sayfada, künyenin yanında, "*Kıyı*'dan" başlığıyla her sayıda okurlara dergi ve çevresi ile ilgili bilgiler, bir önceki ayın sanat olayları, ödülleri ve yerel sanatçıların ürünleri, desenleri yanında zaman zaman farklı adların köşeleri yer alır. Örneğin gizli kalmış bir şiir kitapları koleksiyoncusuyken, Ahmet Özer'in bulup

Trabzon basınına tanıttığı, dergiye ölümüne değin her türlü desteği veren Pulathaneli, "Arslan Pulathaneli'nin Penceresinden" adlı köşesinde, şiir kitapları toplama uğraşı sırasında yaşadıklarını belgeleriyle anlatır. Pulathaneli, sayısı on bini geçen şiir kitapları kütüphanesine sahipti. Sinan Kılıç, "Arkeoloji Kıyısı"nda, Karadeniz yöresindeki arkeolojik buluntulardan; İkrâm Saraç, "Klasik Düşünce ve Türk Klasikleri"nde Türk yazınının klasik yapıtı ve yazarlarından; Subutay Hikmet, "Acıbadem Mektupları"nda tanıdığı sanat insanlarından; İsmet Zeki Eyuboğlu, "Elli Yıldan Kalanlar"da sanat yaşamındaki anılarından söz eder. Şinasi Özdenoğlu, sanatçıların kendine yazdığı mektupları "Özdenoğlu'na Mektuplar" başlığıyla yayımlar.

Birinci dönem *Kıyı* dergisinin kurucu kadrosunda yer alan gazeteci Attila Aşut, 169. (Nisan 2000) sayıdan başlayarak "Günlerin Kıyısından" adını verdiği köşede yazmaya başlar. İlk yazısı Kırk Yıl Önce Kırk Yıl Sonra'dır ve derginin *Kıyı* adını alış öyküsünü anlatır: "Akşamüstleri, Ahmet Selim Teymur, Ziyad Nemli, Gündoğdu Sanımer ve Rasim Şimşek'le *Hakimiyet* gazetesinde buluşur, dergi hazırlıklarını gözden geçirmek için Ganita'ya giderdik. ... Çalışmaktan yorulunca, soluklanmak için sırtımızı Kalepark'ın yamacına dayar, bu arada Mehmet Salih'in getirdiği çaylarımızı keyifle yudumlarken, kıyıya vuran dalgaların sesini dinleyerek, yeniden dergi çalışmalarına dalardık. İşte *KIYYI* adı, tadına doyumlanmayan bu Ganita akşamlarının doğal çağrışımları arasında biçimlendi" (Sayı 169).

Kıyı, aynı zamanda Köy Enstitüleri'nin ve öğretmen dünyasının belgeliği gibidir. Yazıları yer alanların büyük bir bölümü ya Köy Enstitülüdür ya da öğretmendir ve onların anılarına, araştırmalarına yer verilir.

Kıyı, 162. (Eylül 1999) sayısında ekonomik sıkıntıya ilişkin ilk işaretleri vermeye başlar. Gündoğdu Sanımer Trabzon'dan İstanbul'a taşınır. Ahmet Özer Ankara'dadır. Yönetim Trabzon-Ankara-İstanbul üçgeninde sürdürülür.

187. (Ekim 2001) sayısıyla yeni bir atılım gerçekleştiren *Kıyı* yönetimi, okurlarına seslenerek yayın politikasını, "*Kıyı*'nin 'çizgi'si bir yanıyla doğduğu toprağı önemsemek, bir yanıyla da yazının olabildiğince nabzını tutmak" biçiminde açıklar. Derginin üçüncü sayfası "Yazın Kurulu'nun okurlarıyla iletişim kuracağı "*Kıyı*'nin Not Defteri" adını alır. Bu, yeni bir heyecan getirir. Daha sonraki sayılarda Ahmet Özer, İbrahim Dizman ve Çiğdem Sezer güncel yazın sorunlarını tartışır burada...

Her şey iyi güzel de yine de bir sorun vardır. Derginin bir geliri yoktur, okur desteğine gereksinim vardır. 193. (Mart 2002) sayıya gelindiğinde çabalar, iyi niyetli girişimler ekonomik engelleri aşmada işe yaramaz. Ahmet Özer, "Orhan Veli'nin bir şiirindeki gibi '*her şey birdenbire*' oldu. Kültür ve sanat dünyamızın saklı suyu *Kıyı*'nin, 200. sayısını da görebileceğimizi düşünüyorduk. Kismet değilmiş. 193. sayıda okurlarımıza veda ediyoruz. ... Çoğu dergi iç sorunları yüzünden, mutfağında oluşan düşünsel ayrılıklardan dolayı kapanmıştır. Hatta kimi dergiler kapandıktan hemen sonra, yeni sayılarla, yeni adlarla yayın yaşamlarını sürdürmüşlerdir... *Kıyı*'nin böyle bir sorunu olmadı." derken; 41 yıllık *Kıyı*'nin 16 yıl süren bu son döneminin Genel Yayın Yönetmeni Gündoğdu Sanımer, "Trabzon kıyılarında bir güneş battı. Şimdi ortalıkta dolaşan hüznü gecenin" sözleriyle son noktayı koyar. Sisyphos tam tepeye ulaşacakken kaya yeniden aşağıya yuvarlanıverir.

2007'yle birlikte, gecenin hüznü yerini tan ışıklarına bırakır. *Kıyı*'nin takası yine, yeniden Ahmet Özer'in sanat danışmanlığında, taka sahibi Fethi Yılmaz ve yolcuları Attila Aşut, Alâettin Bahçekapılı, Neriman Calap, İbrahim Dizman, Mustafa Duman, Zekeriya Saka, Çiğdem Sezer, M. Reşat Sümerkan ile demirlediği yerden, 194'ten başlayarak Karadeniz'den, yazın dizinine açıldı. İki ayda bir okullarıyla buluşacak. Yolu açık olsun...

Meraklısı için: 1968'den beri Türkçe yayımlanan edebiyat ve sanat dergilerini toplamaya çalışıyorum. *Kıyı*'nin dördüncü dönemden 83-92 arası ve 127, 133, 161. sayıları eksik.

AYNAYLA KONUŞMALAR

1.

Ne ki derdim ayna
Meğer, bir yıl uzakmış
kırk yaşım

Geceleri bile bakıyorum
Kendime bir gurbet
Ah! Ütopya!

2.

Hiç bu kadar sevmedim
güneşli bir balkonu
Dikmen manzarasından
kartvizit yaptım
Bulut Apartmanı'nı tabut
Anahtarları mavi bir şehirde
Unut!
Unuttum...

3.

Olmadım, kimsenin ömrüne tuzak
Tuzaklarda boğuldum

Anne, aynayla konuşuyorum
hem de gece yarısı bak!
Kapanacak gözlerim gece ile
susacak

Nerdesin, ömrümce dokuduğum yatak?

4.

Düşmanımın sayısı üç diyor, bir dostum
Benimki daha fazla
ama burada
bir tashih var

5.

Neden sevdim Destina'yı
Âşığım
hep
uzaklar
Bütün alfabeler yanlış

Belki kuşlardan öğreneceklerim var

6.

Ne öpülesi bir dudak
ne bir diz, başımı koyacağım

Yarabandım gökyüzü
Gökyüzü, balkondan görüldüğü kadar

7.

Bir sırt çantası, uyuyup uyanıp bana bakar
Göçemeze, uçamaza, konamaza
Ve bir kitap:
"Yalnızlıklar... Yalnızlıklar..."

8.

Aranızda bir gafım

KIRK

kırk yıldır gidip geldim
a ile z arası
bütün harfler güzeldi
bütün kelimeler kırklar cem'i
iyiliği içindi ağır bir cümlenin.

uzun yaşadım, suçum değil,
utandım sırtımdaki üniformadan
sonunda çıkardım, işte etim!
yaşamla ölüm
işle ev arası sadece bir hece

özendim de:

'ışık' dedim ömrüne bir pervanenin

Tamer GÜLBEK

CAN TORTUSU

Bazı şiirler bazı yaşları bekler
Yavaşlar damardan akan zaman
Ağırlaşır ayna, durulur su

Uzaklara kalkan bir uçağı beklerken
Dinçleşen aygır devrilmiştir tarihe
Ve aseton gibi uçup gitmiştir
Dirime yazılmış o tatlı tedirginlik
Dirimin özünü de alarak yedeğine

Bazı şiirler bazı yaşları bekler
Kabartma yazıtlardır onlar
Ancak bir can tortusuna yazılan.

Dalmışım protokol salonunuza
çıplak ayakla

Kovun!
Düzeltilip ipek kravatınızı
fularınızı ya da

Nezih, Sevgi, Mesut, Şükrü
Burhan, Levent,
Özcan, Kadriye
Gökhan ya da...

Adınız neydi?

9.
Garson! Bana bir uzak daha!

10.
Ey, uzaklıktan alınmış
plastik kaplı ayna

Sen anlat serüvenini biraz da...

ŞİİR KIRLANGICI – III

Süreya BARUTÇU

1. Güncel tartışmalar

Yıllıklar birbiri ardınca gelmeye başladı. Veysel Çolak'ın *2006 Şiir Yıllığı: Toplumun Şiir Yüzü* adlı derlemesi ve Bâki Asiltürk tarafından hazırlanan *YKY Şiir Yıllığı 2006* Şubat ayının ilk haftasında okurla buluşmuştu. Geçen ay ortasında da Şeref Bilsel-Cenk Gündoğdu ikilisinin hazırladığı *Şiir Defteri: Şiir ve Hayat 2007* yüzünü gösterdi. Sanırız, yıllıkları ciddiyle izleyen, yıllıklardaki toplamı görmek isteyen bir okur kuşağı oluştu. Keşke sadece yıllıklar değil, şiir dergileri ve kitapları da aynı ilgiyle karşılanırsa!

Biz geçen ay mesleğimiz gereği bazı araştırmalar yapabilmek için birkaç günlüğüne önce Ankara'da sonra da Antalya'daydık. Kendi pratik araştırmalarımızdan kalan zamanlarımızı şiire, şairlere, edebiyata, dergilere ayırdık. Bu arada, yıllık tartışmalarına kulaklarımızla, gözlerimizle şahit olduk. Genelde söylenebilecek olan şu: Yıllıklarla ilgili ilk tartışmalar sanal ortamlarda, şairlerin etkinliklerdeki buluşmalarında yaşanmaya başladı. Dergilerin, editörlerin yıllıklara ilgisi de yoğun olmalı ki, Nisan-Mayıs ayında *Varlık*, *Mühür*, *Şiiri Özlüyorum* gibi dergilerin yıllıklarla ilgili dosyalar yayımlayacağı söyleniyor. Bizce bu dosyaların yapılması çok ama çok faydalı olacaktır, orası kesin. Çünkü internet ortamlarda ve şair buluşmalarında yapılan tartışmalarda bir arpa boyu yol alabilmek mümkün olmuyor. Buralarda konuşulanlar dedikodu kabilinden yakınmalar, yaltaklanmalar filan... Yıllıklara şiiri seçilen şairler yıllıkları beğenir ve övgülere boğarken, şiiri seçilmeyenler yıllıkları yerin dibine sokmaya çalışıyor. Hatta internette öyle tartışmalara şahit oluyoruz ki, A yılına şiiri seçilen şair kendisinden şiir seçen yıllık hazırlayıcısının "vizyon sahibi" olduğunu ileri sürerken (herhalde burada seçicilikten uzak, yamalı bohça misali "toplama"nın adı "vizyon" oluyor!), kendisinden şiir seçilmeyen yıllık hakkında aklına gelen her olumsuzluğu sıralıyor. Böyle mi olmalı? Şairin ahlakı, tavrı; şairin seviyeli duruşu nerede kaldı? Yıllığa girmek veya girmemek midir şairin derdi? Eğer böyle bir amaçla şiir yazıyorsa o şairin hiç şiir yazmaması daha iyi değil mi? Hazır, roman yükselişleyen ve biraz da olsa para getirirken bu tip şiir yazarlarının roman veya hikâye yazmaya başlaması daha doğru olmaz mı? (Zaten, son yıllarda ortaya çıkan ama kendilerinde şairlik yeteneği olmadığını anlayan bazı isimler yavaş yavaş roman veya hikâye yazmaya başladı şimdilerde. Kendilerini tebrik ediyoruz!) Böylece gerçek şairlerle yıllık hazırlayıcıları baş başa kalır ve seçilen şiirlerin seviyesi de daha yüksek olur, şairlik yeteneğinden yoksun olanlar da kendilerini gösterecek başka alanlar bularak oyalanma olanağına kavuşurlar.

Kendi fikirlerimizi söyleyecek olursak: Bizce *YKY Şiir Yıllığı*, gerçek manada kapsayıcı bir yıllık olmuş. Gerek giriş bölümünde, şiirle ilgili yazıların-söyleşilerin bibliyografik künyelerinin ayrıntısıyla verilmesi, hemen hiçbir derginin ihmal edilmemesi, şiir seçiminde de tutarlı davranılması yıllığı beğenmemizin sebepleri arasındadır. Eleştireceğimiz yerler de var tabii ki: Keşke Bâki Asiltürk, daha çok şiir seçseydi ve yıllığın giriş kısmında kendi şiir anlayışını daha net ve ayrıntılı şekilde yansıtıyorsa, kitaplar ve şairler hakkında yorumlar yapsaydı. Bunu yapacağından bir okur olarak emindik ama göremedik. Belki de önümüzdeki yıllarda bunun yapılması gerekir. Asiltürk'ün genç şairlere zar atma tavrını ise alkışlıyoruz: Yavuz Türk, Şehper Ferda Demirel, Cengiz Şenol, Betül Yazıcı, Ömer Üner, Mustafa Altay Sönmez, Ahmet Yılmaz vs.

Veysel Çolak'ın *2006 Şiir Yıllığı* ise bizce tam tersi, sanki herkese yer vermek düşüncesinin ürünü gibi geldi. Yani iyi bir seçme ve eleme yapmamış da, isimlerin dışarıda kalmamasına özen göstermiş sayın Çolak yıllığında. Giriş bölümündeki açıklamaları da gereğinden çok uzun tutmuş. Hatta bir yerde şairlerle özel-kişisel (bilhassa Sina Akyol'la) hesaplaşmaya dönüşmüş bu yazı. Bunun yerine şiirin sorunlarına, şiirin gidiş yönüne ait kısımlar kalsa, ötekilere yer verilirse iyi olurdu. Biraz kantarın topuzunu kaçırmış gibi görünüyor sayın Çolak. Bu yılda olup da Asiltürk'ün yıllığında olmayan, fakat olması gereken herhangi bir isim var mı diye bakıldığında, böyle bir isme rastlanmıyor maalesef. Demek ki her iki yıllığın da arasında kalan bazı isimlere önümüzdeki yıllarda odaklanmak gerekir. Yine mukayese ederek bakıldığında birinci yıllığın belgesel karakterinin daha güvenilir olduğu ifade edilebilir. Çolak'ın yıllığı bu açıdan maalesef biraz zayıf görünüyor. Kimin girip kimin girmediği her yıllık için tartışma konusu olabilir ama yıllıkların ortaya koydukları yazı listeleri, olayların kayıt altına alınması, etkinliklerin ayrıntılarının verilmesi, ödüllerin duyurulması vs. yıllıkların ayırıcı özelliği olarak ortada duruyor.

Şiir Defteri (Cenk Gündoğdu-Şeref Bilsel) geçen yılki karakterine benzer biçimde çıktı. Öncelikle dergiler hakkındaki düşünceler yer alıyor yılda. Geçen yıl, dergilerin kapakları da vardı ve bizce daha iyiydi kapakların olması... Bu yıl belki de yer darlığından dergilerin tek tek kapakları koyulmamış bu bölüme. Yine de bilgi dökümü açısından bakıldığında bu bölümün doyurucu bilgi verdiği rahatlıkla söylenebilir. Ardından, poetik ortam hakkında şairlerle-eleştirmenlerle yapılan bir soruşturma ve hemen sonrasında da seçici kurulun açıklamaları yer alıyor yılda. Seçilen şiirler *Şiir Defteri*'nde en çok sayfa kapsamı olan bölüm; 150 civarında şiire yer verilmiş. Bazı sayfalarda iki şiir bir arada yer alıyor. Bunun yapılmasındansa, eğer sayfa sınırı varsa, şiir sayısının azaltılması daha doğru olurdu denebilir. Şairin memnuniyeti, okurun memnuniyetinden daha önemli değildir. (Bir de, sanırız, belki haklı olarak, şiiri bir başkasınıkiyle aynı sayfaya sığdırılmış şairler alınganlık edecektir.) Cihan Oğuz'un yıl içinde yayınlanan poetik kitaplar hakkındaki kapsamlı eleştirel yazısı, Tozan Alkan'ın 2006'daki çeviri çalışmalarını inceleyen makalesi, Özcan Erdoğan'ın internetteki şiir faaliyetlerini ele alan tanıtıcı yazısı, Sezai Sarıoğlu'nun ilk kitaplar konulu geniş yazısı *Şiir Defteri*'nin kalıcılığını artıran çalışmalar durumunda.

2. Kitaplar ve dergiler

* *Sizi Hiç Sevmiş miydim?* – Yasin Erol: Geçen senenin sonlarında Dipnot Yayınları'ndan çıkan şiir kitabını şair "sevmeyi unuttuğu kadınlara" ithaf etmiş. Şiirlerde zaman zaman Cemal Süreya'nın zaman zaman Attilâ İlhan'ın sesi duyuluyor. Bu seslerden sıyrıldığında kendi sesini buluyor Yasin Erol. "sahi ben hangi zamanın delisiyim" diyebilen, "yalnızlığın kulak kabarttığınız için söylüyorum" deme inceliğini gösteren bir şair var bu kitapta. Kendisine göre olmayan bir hayatta başkalarının varlığını seyretmenin acısını yaşıyor bazen. Bazen de kötü geçmiş çocukluğunun elinden tutuyor.

* *Suda Yürüme Şiirleri* – Ali Selçuk: Hayatın içinden gelen şiirleri var Ali Selçuk'un. 1977 doğumlu bu genç şair temmuzun ve ağustosun yüzüne bakarak yazıyor şiirlerini. Yer yer kitabilige bulaşıyor görünse de göğsüne bastırıldığını orada unutan bir insanlık her şeyin önüne geçiyor onun şiirlerinde. Belki de yarım kalmışlık duygusuyla yaşıyor; oyuna alınmayıp taş üzerinde oturan çocuk gibi bakıyor etrafına. Şiirleri genelde geniş soluklu değil ama bu durum, şiirlere incelik kazandırıyor.

Genç şair sayısının had safhaya ulaştığı günümüzde Ali Selçuk'un şiirleri okunmaya değer...

* *Yasakmeyve*: Dergi, 25. sayısını idrak etti. Bu sayıda ayın şairi Sina Akyol, onunla konuşma yapan ise Gonca Özmen. Kapsamlı ve doyurucu bir konuşma olmuş, bazı tartışma noktaları da ilgi çekiyor. Dergide yer alan şiirlerden Oğuzhan Akay ve Metin Cengiz'in şiirleri çok kötü; İzzet Yasar ve Hüseyin Alemdar'ın şiirleri ise iyi sayılabilir. *Yasakmeyve*'nin bu sayısı şiirden çok şiir üzerine yazılara yer vermesiyle dikkat çekiyor.

* *Üç Nokta*: Derginin 8. sayısı şu anda önümüzde. 1980'leri odağına alan bu sayıda gayet kapsamlı soruşturmalar, yazılar, eleştiriler yer alıyor. Bundan böyle, 1980'lere dair söz söyleyeceklerin, *Üç Nokta*'yı referans almadan bunu yapması düşünülemez. Derginin editörü Cenk Gündoğdu'yu ve danışma kurulunu bu dergi için kutluyoruz. Dergide soruşturmaya katılan veya yazılarıyla yer alanlar arasında küçük İskender, Haydar Ergülen, İhsan Deniz, Seyhan Erözçelik, Necmiye Alpay, Veysel Çolak, Süreyya Evren vs. var. Çiğdem Sezer, Serdar Koçak, Salih Mercanoğlu ve Kemal Özer'in şiirleri ise dikkati çekecek güzellikte.

* *Kıyı*: Yıllar sonra şair Ahmet Özer, *Kıyı*'yi yeniden çıkarıyor. *Kıyı* bir zamanlar hakikaten de ilgi çeken bir dergiydi. Küçüktü ama hem Karadeniz'den hem de başka yerlerden pek çok şairin şiirlerini, yazılarını yayınlıyordu. *Kıyı*'nin bu sayısındaki imzalar arasında Esat Akıncı, Ahmet Uysal, Çiğdem Sezer, Ümit Tari, Betül Tarıman, Bülent Sümer, Mustafa Duman, Deniz Yeşil, Ruhi Türkylmaz vs. var. *Kıyı* eski günlerine döner mi bilemeyiz, ama şunu biliyoruz ki taşra dergiciliği eski günlerini aştı bugün. *Kıyı* hem yöreyi gözeten hem de öteki yerlerle bağlantı içerisinde olan bir dergi olacaktır yeniden. Umudumuz bu...

* *Varlık*: Derginin Mart sayısı çeviri üzerine bir dosyaya ayrılmış: "Çeviri Korsanlığı". Yazıları okuyunca çeviri romanlarda, şiirlerde, öykü kitaplarında, bilimsel yapıtlarda inanılmaz çeviri hırsızlıklarına şahit olacağız. Bu kadar da olur mu dedirtiyor bazı tespitler! Şiirler içerisinde Kemal Varol'un, Şakir Özudoğru'nun ve Cem Uzungüneş'in şiirleri iyiydi; Celâl Soycan'ın ve Necmi Zekâ'nın şiirleri ise iyi değildi.

3. *Ayın vedaları*

1. "Şair mektupları, reklam metni yerine geçerek postaya değil de dergilere veriliyor artık. Kusura kalınmasın, en küçük bir samimiyet yok bunlarda. Yayımlanacağı garanti olduğu için de, hesaplı kitaplı cümleler işte. En küçük bir mahremiyet özelliğinden yoksun 'açık mektup'lar." (Abdülkadir Budak, *Varlık*, Mart) [Acaba sayın Budak, son zamanlarda böylesi mektuplaşmalarına rastlanan Haydar Ergülen ile Mahmut Temizyürek'i mi kastediyor?].

2. "Haydarpaşa ve daha birçok tarihi mekânı etrafını kuşatarak yok etmek isteyenler bilmeli ki ne yaparlarsa yapsınlar şu an yaşayan ve gerçekleştirmeye çalıştıkları çirkinliklere tanık olan insanların hatıralarını onlar yaşadığı sürece belleklerinden silemeyecekler." (Betül Yazıcı, *Onaltı Kirkbeş*, Mart).

3. "ayaklarım benim hep çocuk kalmayı isteyen bir yanıdır / çok ama kimsesiz bildiğim bir şehir ağrısı, geçilebilir / bir ışıkla neşe güdümlü, ki tendir arzuladığı onun" (Şakir Özudoğru, *Varlık*, Mart).

Hilmi HAŞAL

BU SANCISI

Zembereği boşalmış zaman gerçeği, zehirli kalabalık abanıyor hayal toprağımın üzerine, özümün yüküne şimdi nasıl havalandırırım serçelerimi, nasıl, nasıl... kirletilmemiş, tüketilmemiş gülümseyişlerin şavkına menekşelerimin, menekşelerimin, menekşelerimin... ah'ı anlamının zonkladığı yerden çatlıyor ciğerim felaketimin orta yeri sancılı boşluk otağı, işte bu bu sayrı ayrılık bu

gelmiş bulunduğum liman sanal, ölüme ayarlı, alık neler ummuştum oysa, har yolu umar sütüdür diye şimdi nasıl uslandırırım aşksızlığa aşılınmış kentimi bozkırında sözcüklerin, azıtmış sayıların ayazı altında kavuşmaların olmadığı, barışmaların olmadığı iklimi plastik kartların zıvanadan çıkmış çarkı, çağ gazabı felaketimin orta yeri, sakıncalı hiçlik yatağı, işte bu bu sağır sahanlık bu.

İlker İŞGÖREN

BİZ SAĞANAĞI

Yağmur yangını akıyor dudağından yüzüne bakıyor denizin bir yanı

seninleyken yürüyüşünü izliyorum gecelerin suskun harflerle fısıldıyorsun içime... yağmurun bir yanı, sevişmeye akıyor

yol birden suskun, sen ellerinden tutuyorsun bir güvercinin gülümsüyorsun bulutları sayarken bir dağın sırtına binip.

karanlığa oturuyoruz usulca seninle bu geceye, bu yola, bu tene, bu tere bir şey arıyorsun. bana bakıyorum, aradıkların da sana bakıyor

yağmur bir yanını bize bırakırken...

4. "gündüzü dumanlı serçe / gökyüzünden bir tutam mavi / kalp atışı-bahar rüzgârı / tren sesi ve çocuk çılgılığıyla / çarptı penceremize" (Ahmet Özer, *Akatalpa*, Mart).

5. "Bir türlü 'anti-lirik' olamadığını, olamayacağını bildiği için ama saf ve katıksız bir lirik şiir olarak kalamayacağını da bildiğinden, ne tam olarak saf bir lirik şiir olarak kalabiliyor Birhan Keskin şiiri, ne de çok istediği halde 'anti-lirik'ler kadar cesur olabiliyor." (Kemal Varol, *Mesele*, Mart).

Gültekin EMRE

Mehmet Mümtaz TUZCU

Bu başlığın bir de at yazısı var: *Her Kitabın El Kitabı* oluyor doğa okumayı bilince. “Önsöz Yerine”de şiirin amansız “Serüven”ine dikkat çekiliyor: Şiir yolculuğu “merak”la başlıyor, “alışkanlık”la sürüyor, büyük bir “tutku”ya dönüşüyor ve şiir “cinnet” geçire geçire yazılıyor. Bu gerçeğin saptanmasından sonra 1992-1995 yılları arasında yazılan “Çıplaklığın: Şiirde Örtük Anlam”da yer alan şiirlerle buluşmaya geliyor sıra. Aşka imzasız bir yaklaşımdan öte, korsan baskınlara da ilgi duymadan gelişen başka bir şeydir. Yani “aşk ki bundan başkadır ve düpedüz budur”u göndere çeken. Kitap boyunca kendini anımsatan “at”lı imgeler ise dinmeyen fırtınaları, ele avuca sığmazlığı, haşarlığı, devingenliği sergiliyor. Şiirlerde yeni buluşlar ve ataklık da hemen göze çarpar: “bir muşmula ağacı gibi/ buruşuk ve ekşiydi akşam” gibi. Adının Titreyen Ünsüzleri gibi... Şu dizeler de çarpıcı olduğu kadar yeni bir söylemin muştucusu da: “Ülkenden uzaktasın, ülkendeyim/ giderek, postadan kaybolan mektuplara/ benziyor şiirlerim.” Sere serpe bir anlatım ve alabildiğine kendine güvenen dizeler. İşte: “Karşı kıyıda, eteklerinde yanan bir balıkçı köyünün aydınlatığı dağ/ uykulu, yakut bir kolye gibi sallanıyor diri göğüslerinin deltasında/ Sen, görüp de unuttuğum rüyayı anımsatacak bir şarkı söylüyorsun”. Kendine hakim olmayı bilen sözcükler, ekonomiden haberi olan bir kalemin önünde diz çökmüş dizeler “içerden süngülü”, “bin iğneli parekete” sanki.

2000-2004 arasında “Anlamak Gerekir mi?”deki şiirler çıkagelir. İmlenen ise halkın yıldızlarının gökte olduğu (yani öldürülenlerin), ulaşılmazlığı ve askerlere göndermeyi, sahteciliği aynı kapıdan uğurluyor Gökçenur Ç. “çelenkler ve çapraz kılıçlar arasında/ ve ölüm bir sözcük değil/ oğuldur bize, sonra susar siyaset.” diyerek, 12 Eylül 1980 darbesinin ülkemizde açtığı derin gediğin bir türlü kapatılmadığına da ustaca göndermeler var bu cesur dizelerde: “Yıl bin dokuz yüz seksen küsur, ülkede asker ve sıkıyönetim,/ zafer havası sokaklarda; komünistlerin başı ezilmiştir”. Acısı sonra sonra kendini dışa vuran bellekteki unutulmaz görüntülerden devşirilen imgelerle yol alan bir hayatın şiirleri 1990-92’deki “Uzun Otlar Zamanı”na bağlanır. “anlasam azalmayacaktı acı”. Bu dize bile tek başına bir ömrü çırılçıplak gözümüzün önüne seriyor. Acıyı kim anlayabilmiştir, ya da kim hafifletebilmiştir? Hayatı anlamak kolay değilken, yüreği dağılayan acıları nasıl anlayacağız ki? Ortada heder olmuş, yıkılmış hayatlar, kırılıp parçalanmış aşklar, tükenmiş düşler varken, acıyı anlamak neye yarar ki?

“Ansızın Yağmur” 1995-1998’de “sesler ki yetişemez yağmurun eversiz atlarına” diye diye doğar kale burçlarına, dalgalı denizlerin dalgasına, “portakal”ın –varsa– yüreğine. Onun için şu iki dize zamana kazınmıştır küslük falan yaratmadan: “Uzun ve atlanarak okunan/ bir düzyazıdır belki zaman” Şu iki dize de aşkı unutturmak için dile gelmemiştir, tersine aşkı karekökü olarak algılamak için varlıkla yokluk arasında salınıp durmaktadır: “Çünkü toplatılmış bir dergidir aşk/ ilk sayısı el altından dağıtılan”. Kim okur, kim yazar bu durumu, orasını kurcalamaya gerek yok.

“Poeta Pirata Est” (1997). İşte geldik bir çırpıda *Her Kitabın El Kitabı*’nın sonuna. Bu bölümle baştaki girişin bir akrabalığı olduğu kesin. Şiir üzerine ahkâm kesmeden öte tek elden saptamalar, vurgular, bulgular, belgeler sunuluyor okura, şiir okuruna. Örnek mi? “Anlam, şiirin defnesidir.”, “İyi okur, define avcısı.” Onun için bu bölümün aforizmaları da bağrında taşıyan uzun şiirinin başlığı Yırtık Bir Define Haritası’dır.

*

İki soruluk bir soruşturma. Sorular sımsıkı ama!.. İlki: neden şiir?

“Sanırım’sız, Herhalde’siz yanıt bulunmaz bende; kesinliği kaldıralım, kavga çıkmasın,” diye minyatür bir şakayla açılışı yapıp yanıtlara geçtim.

“Son derece hımbıl bir hamaratım ben!

“Fena halde tez gönüllüyüm: içim çok dar; ama molla adımla helva çekerim koruktan. İşlerime burnunu sokamaz Şeytan.”

“Maymun iştahlıyım, azim nedir tanımam.

“Soyum gibi başlar, sopum gibi sürdürürüm; anlayacağınız: bırakıveririm yüzüstü. Burcum da azim burcu için tuhafı!

“Ama, bir yandan da, şaşırtıcı direngenliklerle örülüdür yaşamım.

“En küçük benek kayıtlı kalır bende.

“On yıl sonra o noktacığa döner, kurcalaya kurcalaya büyütür, tutulacak iki kulak kaldırır, ta başından yeniden girerim aynı işe.”

“Yalnızca, yalnızca kendim için yaparım!.. Bütün yaptıklarımı!..

“Ama sonra, oluşanı coşkuyla paylaşıyorum. Baylırım bölüşmeye!”

“Gözlerimle, alımla suda yürür giderim. Karda gezsem izime basamaz hiçbir izci.

“Uğrun usul çalışırım çok zaman; kaytarmam da öyledir. Beraber olduklarım, n’eylerim ne ederim anlamazlar çoğu kez. Çit’sızdır çırpınışım... ve tek başına. Ama gün dayatınca, imece çatmakta da hünerliyimdir doğrusu.”

“Çok çekingen, çok sıkılgan bir teşhirciyim sonra... (yazdıklarımı yayımlıyorum, örneğin...)”

“İşte bunlar yüzünden ve bunlar sayesinde

“ve daha bir sürü nedenle ve aslında galiba sadece

“bunca barışmaz karşıtlığı yalnızca O barıştırıp barındırabileceği için Şiir yazıyorum! –herhalde!–”

*

Yaz olanca şiddetiyle sürüp giderken giriyor Güz her vakit. Sıcığın en kavurucu olduğu geceden başlıyor. O yüzden umarsız kalıyoruz hep... gözümüzün önünde kuruyup düşerken... körpe kılıfımız, can gömleğimiziz.

Şairle okur arasında gelişen, çelişen bir dünyaya harita üzerinden yaklaşıyor. İşin özü şairle şiiri arasındaki ilişkiyle birlikte şiirdeki örtük anlamın yol haritasını çıkarmaktır asıl amaç.

“Sonsöz yerine” de ise can alıcı Bir Rakı Sofrası Fotoğrafı vardır: Cesur şiirler yazıyor dedik ya Gökçenur Ç. için. “Ölürsem, ki bu yıl modaymış ölüm/ bir rakı sofrası fotoğrafına gömün beni” dizelerinden dolayı asıl cesur kendisi şiirinden önce. Kurgusuyla da öne çıkan bir kitap *Her Kitabın El Kitabı*. Diliyle, söylemiyle, yarattığı şiir dünyasıyla da kendini önlere fırlatan, özgün mü özgün bir kitap kazandı şiir okuru. Daha ne olsun!

Gökçenur Ç, *Her Kitabın El Kitabı*, Yitik Ülke Yayınları, Kasım 2006, 80 sayfa.

KADIN SURETLERİ

taş sessizce doğrudu
teneke trampetlerle uyandırdı ruhlarını
Kör imge kadınlar
günün teri, baldıran zehri gece

suzinak evlerde çürütüldü
yaz masalı tülbentler
güz ağıdına berdel, akasya ölüsü ten

o kadınlar yayan şimdi, perihel pınarında
aşk sesinde uçan kuş, ılık mavi düş
antik kâseye doldurup gözlerini
kumsalda sabahladılar
şarap içirdiler, içlerini kemiren kurtlara

sunaklarından su içenden
arta kaldı kadınlar
aynadan düştü suretleri
saçları ıssızlığın küf rengi

Abdurrahman ŞENEL

KULLANILMIŞ AŞKLAR ALBÜMÜ

Sen benim cennetimsin, tut ellerimi bırakma.
Çıkar parmağından sadakat yüzüğünü;
Düşümden havalandı uyku kuşları.
Sen beni uyuma kuşları uyu.*

Boş teneke kutusu gibi yuvarlanırım merdivenlerden paldır
[küldür.

Üç yıl ağlarım.
Arnavut kaldırımını bir aşka çarpar kalbim.
Lübnan bombalanır sabaha karşı.
Parçalanır Beyrut; yıkılır köprüler.
Son çocuklar da ölür.
Kan renkli bir sıvı gibi haliya hızla yayılırım.

İnsan kalbi çarptıkça yaşar, savaş alanına düşen yapraktaki
[güzelliği.

Her sabah güneşe erken açan; beni unutma çiçeğinin söylediği
[şarkıyı,

İnsan kalbi çarptıkça duyar.

Sen benim cennetimsin, çıkar parmağından sadakat yüzüğünü.
Elini ateşe sokma.
Aşk, satrançta hamleye benzer: böyle söylemişti maraşlı bir
[bıçak bileycisi.

Yenilirsen erken unutulursun, silinir gölgen kullanılmış aşklar
[albümünden.

Zar atarsın adıma kumarlar oynarsın,
Bağdat bombalanır sabaha karşı.
Taş üstünde taş kalmaz.
Duyulur anaların ağıdı: kaldırımda son çocuklar da ölür.
Sessiz küçük harflere bürünürüm.
Havalanır sakalımdan ilenç kuş yuvaları.
Aynı kavanozun içinde kalırız kızgın madrid boğasıyla.
Sen beni yine bırakıp gidersin.
Kimseye vefa borcu olmadan ölürüm bir huzurevinde.

* *Ezginin Günlüğü*'nden

BİLÂL CERİR'İN AÇMAZI

Bir ürpertiyle kapanabilirim secdeye, eğer yağmur dindiye
şimdi
dinen bir gözyaşıyla, bahçe(m)de
dinen bir acı
ya da kanla tutuşan sevap
dinen faşist bir sokak gürültüsüyle
dinen açıklarla, uzak, yakın, orta, bütün doğularda
bildiğimiz çılgınlarla
komünist hezeyanlarla
dinen bir tabut sessizliğinde sonbaharla
dinen bembeyaz
bir ölü yüzü gibi serin darbelerle
troçki gözlükleriyle, üstten bakınca sigmund freud
dinen edilgen ruh ve edilgen hayatla
dinen kösnül bir yahudi utancıyla
dinen belayla, isyanla
dinen grevlerle

dinen ağır, emperyal bir ses tonuyla
dinen sıradan bir diyanet rehberinin tavafiyla
dinen lebbeyklerle
dinen yürüyüşlerle sabah akşam, hicri ve miladi
uyduruk takvimlerle sızıntılı, ağır kesici
dinen din dışı düğün törenleriyle
uzun bir yıl boyu süren, sürükleyen ortaçağda
dinen terörist bir sıkıntıyla, evet ama
dinmeyen bir sürüngenlikle
dinmeyen
dinmeyen
dinmek bilmeyen.

Bana, ortaçağdaki içuzurunun yapay
uzunluğu, korsan bir tarih şeridinin ötünde tesadüfen
üçkağıtçı öğrencilerim tarafından öğretildi
temiz bir nevreşim gibi (sonbaharda) gündüzü kaplayan gece
evet, uyku dindiren bir mesneviydi, elindeki
Bilâl Cerir'in, yani benim açmazımdaki ben'in
felaketi, inen bir depremle, bir deniz, anlamsız bir savaş
emperyalist bir serkeşlik ve inen şehvetle
ben
elbette Bilâl Cerir sanıldım.

Bendim, ben ki Bilâl Cerir
her akşam koynuma giren aynaya dokundum sinsice
yürüdüğüm caddede bana neyin gerekli olduğunu bilmek
isterdim, hangi pencerede imkân bulan bir çapulcu?

Kanunların işlediği bir ortamda
otağı bırakarak gittim, mevduat hesabımda küçük bir nema
kendimi adadığım, hep kendime kıydığım, terkedilmiş bir yaz
mevsimin sonu, terkedilmiş bir kıyı kasabası
daha uygun bir mecra, kan için
kan bulunamadı bana. kabardıkça deniz gem alındı kıyından
üstüme kaldı
yıllık faiz tutarı. kamuya ait havuzdan
taşan birkaç taşra damlası
hicran
küçük sevaplar için tutunmuş bir siyakat
mevsimin son nefesi
imbat.

Baştarafı 8. sayfada

sarkacı arasında gidip gelen bir Tanpınar için bu iki ucun buluşacağı ortak zaman, ancak rüyalarda inşa edilebilir. Bursa'da Zaman şiirinde zaman, tarihin içinde erimiş, muhteşem bir dönemin rüya âlemini kuşatmış, bugünü de kapsayan, bugünden bakan bir zamandır.

* 4 Mart 2007'de Bursa 5. Kitap Fuarı'nda gerçekleştirilen konuşma.

TANPINAR'IN SAATI*

Nuri DEMİRCİ

Tanpınar'da zaman kavramına kulak vermeden önce, kısa bir biçimde de olsa, zamanın ne olduğunu sorgulamalıyız.

“Zaman ne?” sorusu bugünün sorusu değil şüphesiz. İnsanoğlunun, avlandığı, barındığı, göçtüğü, konakladığı mekânları ve bu mekânlarda bir madde olarak kendilerini fark ettiği günden bu yana, daha sonra filozof, düşünür, bilge diye adlandırılan kişilerin, bir sezgi olarak zaman konusunu da didiklediklerini, bu konuda düşündüklerini biliyoruz.

İlkçağda mekânı, mutlak, her yerde her zaman aynı ve hareketsiz bir boşluk olarak tanımlayan düşünürler, zamanı da hep aynı hızla geçmişten geleceğe doğru akan bir “şey” olarak kabul etmişler. Ne ki, varlıkların ve varlıklarının anlamını açıklamaya yetmemiş bu iki kavram; eksikliği, bu iki kavrama “madde”yi ekleyerek gidermeye çabalamışlar ve kendilerinin de bir madde olduğunu varsayarak, “Düşünüyorum, o halde varım” savına benzer bir deyişle, varlıklarını “Şimdi, buradayım, o halde varım” biçiminde ifade etmişler. Kimileri bu üç kavrama hareketi ekleyerek bütünlüğe ulaşmayı denemiş; kimileri de, zamanın ve mekânın gerçek olmadığını, bu kavramların insan bilincinde oluşturulduğunu savlamış. Sonuçta, insan bilgisi geliştikçe zaman ve mekân konusunda daha derin, daha doğru bir kavrayışa ulaşılabileceği kabul görmüş, bir bakıma soru ve sorun ertelenmiştir.

Zaman üzerine sorulan soruların arkası yok. Bu sorular hepimizi kovalıyor; hepimiz bu soruları kovalıyoruz. Örneğin ben, akıp gidenin zaman değil de mekân olduğunu düşünürüm. Biz, mekân dediğimiz bir yolu yürüyoruzdur belki; zaman da bu yolun kıyısı, yolun kıyısında yükselen ve üstüne afişler yapıştırılmış bir duvardır. Yani yaşamak dediğimiz şey, bu duvara asılmış afişlere; oradaki anlara ve mekânlara bakarak yolla birlikte akıp gitmekten başka bir şey değildir. Belki de mekân, bir yol değildir de, tımandığımız ve yukarılarda bir yerdeki bir sahanlıktan sonra inmeye başlayacağımız bir merdivendir. Bu durumda zaman da bu merdivenin korkuluğudur. Böyle baktığımızda ölüm, duvarın bir yerine bir afiş olarak asılı kalmak ya da orada olduğunu sanarak yaslandığımız korkuluğun artık yerinde olmadığı andır.

Zaman kavramının değişkenliği ve göreceliği konusunda bir örnek vererek Tanpınar'a geçmek isterim. 50'li yaşlarını sürdüren bizler bu paneli Venüs'te yapmış olsaydık, karşımıza yaklaşık 400 yaşında olan, o gezegene göre, delikanlılığı biraz geçmiş kişiler olarak çıkacaktık. Neptün'de konuşuyor olsaydık, 10 yaşını biraz aşmış çocuklar olarak görecektiniz bizi. Zaman böyle bir şey: Kendi kurduğumuz saatin kaç gösterdiğini bilmiyoruz.

Tanpınar'a gelince:

Bu panelin konusu Tanpınar'da zaman olarak seçilmiş olsa da ben, iki kavramın Tanpınar'da daha önemli olduğunu inanıyorum. Önüme bir mermer bloğu alsam ve Tanpınar'ın heykelini yapmaya kalkışsam, Tanpınar'ın kaideye basan iki ayağından birini rüya, ötekini musiki olarak düşünür ve ona göre kesime vurarak mermeri biçimlendirmeye başladım. Çünkü Tanpınar'ın eserlerini ayakta tutan iki önemli unsur, rüya ve musikidir.

Bunu Tanpınar da söylüyor: “Bugün bende musiki ile temasın doğurduğu üç şekil var ki, ayrı ayrı ruh haletlerini karşılıyor: Nağmeden bir ağaç, nağmeden bir yükseliş, nağmeden bir yüz... Üçü de ani bir duyuş altında şekillenmiş üç rüyadır. Bu üç hayali bende karşılığı olan duygulara çeviriyorum: Uzlet, mistik ülkü, ferdi saadet hasreti.”

Musikiyi “daima oluş halinde” diye niteleyen, “Zaman gibi ve onun nizamiyle kendi kendisini yiyerek büyür, kendinde doğar ve kendinde kaybolur” hükmüne varan ve musikiyi “sanattan ziyade dine” benzeten Tanpınar, rüyayı da “başka bir zamana gitmek” diye tanımlar.

Şiir anlayışını da “en uyanık bir gayret ve çalışma ile dilde rüya halini kurmak” olarak ifade eder.

Rüya ve musiki ile ayakları yere basan Tanpınar heykelinde zamanı, ya onun alınına ya da daha doğru bir seçimle gözlerine yerleştirmem gerektiğini düşünüyorum. Çünkü Tanpınar, kendi zamanını oluştururken, bir bakış halindedir ve bir aynayla yüz yüzedir.

Ayna ile Tanpınar'ın konumunu üç biçimde ilişkilendiriyorum:

1- Tanpınar aynanın önündedir. Bu anda nesnel zamanını yaşar. Bu zamanın içinde, 1901 yılında doğmuş, babasının memuriyeti nedeniyle oradan oraya sürüklenip durmuş bir çocuk, Edebiyat Fakültesi'nde okumuş, çeşitli illerde öğretmenlik yapmış bir genç, sonunda mezun olduğu okula profesör olmuş yaşlanmaya niyetli bir adam vardır. Bu, hayat dediğimiz şeydir. Tanpınar, bu zaman kesitinde olayların içindedir, olayları yaşar, olaylara müdahale eder, onları yönlendirir ya da onlardan etkilenecek yönünü çizer. Buradaki zaman, içinde ayları, günleri, yılları, mevsimleri barındırır. Bu zaman, ömür dediğimiz süreyle sınırlıdır. Tanpınar'ın doğumuyla başlamıştır, ölümüyle noktalanacaktır.

2- Tanpınar, aynanın arkasındadır. Buradaki zaman, aynanın önündeki zamandan epey farklı, sınırsız, kısıtsız, bir zamandır. Olaylar ve kişiler gerçek konularından ve gerçek hallerinden sıyrılmıştır. Aynanın önündeki gerçekler, rüyalarla, imgelerle, hayallerle iç içedir, kol koladır ve biçim değiştirmişlerdir. Böyle bir ortamda kendine yer bulan Tanpınar, oradaki hayatın akışı içinde olmayan, olaylara karışmayan, ama hem hayatı hem de olayları içinde duyan ve yaşayan bir konumdur. Dışarıdan bir bakıştır bu, ama aynı zamanda içerde de yaşamaktır. Bu ortamdaki Tanpınar, aynanın önündeki Tanpınar'dan oldukça farklıdır.

3- Tanpınar aynanın üzerindeki surettedir. Aynanın önündeki gerçekliği, aynanın arkasındaki hayalin, rüyanın, imgenin üstüne düşürdüğü düşsel anın içindedir. Gerçekle hayali, gerçeğin zamanı ile hayalin zamanını bu düzlemde buluşturur. Hayallere somut bir gövde kazandırmak için onlara gerçeklerin maddesini giydirir. Burada zaman imgeseldir. Çağrışımlara açıktır. Bursa'da Zaman şiiri üzerinden örnekleyecek olursak, Orhangazi döneminde yaşamamıştır ama 1940'lardan süzülerek oraya gitmiş, şadırvanda şakiyan suyla ellerini yıkamış, yüzünü serinletmiştir. O devirde Bursa'nın üstünde yanan zamanın billur avizesinin epey uzağındadır ama o avizenin ışıklarını yakan anahtarı çeviren odur. Bursa'nın fetih günlerinden 600 yıl beridedir, ama şehre giren ilk atlılardan biridir.

Tanpınar'da zaman kavramını bu son hal üzerinden değerlendirmek gerekir, diye düşünüyorum. Çünkü Tanpınar'da zaman, ne her zaman aynanın önündeki gibi somuttur ne de her zaman aynanın arkasındaki gibi soyuttur. Çoğu kez somutla soyut, gerçekle düş bir aradadır. Öte yandan, Tanpınar hem yaz gibi, güz gibi, sabah gibi, akşam gibi hayat dair, aynanın önündeki zamanı, hem de kader gibi, ömür gibi, ölüm gibi aynanın arkasındaki ruhsal zamanı kullanmıştır. Bu buluşmanın gerçekleşeceği düzlem, ancak aynanın üzeri olabilir.

Bu hali Tanpınar: “Kendisinin derinliklerine inmek ve ruhun dalgalarıyla gerçekle dönmüştür” biçiminde açıklamıştır. Burada kendi derinliğine inmeyi kendi aynasına bakmak olarak yorumlayabiliriz. Yani, ayna da Tanpınar'dır, aynada görünenler de. Ayna, Tanpınar'ın kendisidir, kendindedir.

Böyle baktığımızda, zamanla Tanpınar'ı buluşturan en anlamlı şiir, Ne İçindeyim Zamanın başlıklı şiirdir:

“Ne içindeyim zamanın. / Ne de büsbütün dışında.

Yekpare, geniş bir anın. / Parçalanmaz akışında.

Bir garip rüya rengiyle / Uyuşmuş gibi her şekil.

Rüzgârda uçan tüy bile. / Benim kadar hafif değil”

Bu, tam bir rüyada gerçeği yaşama halidir ve Tanpınar'daki zaman kavramını, rüyayla gerçeği buluşturan aynanın yüzünde konuşmamız gerektiğini bize işaret eder. Çünkü geçmişin özlemi ile şimdinin

Arkası 7. sayfada

Yayın Yönetmeni	: Ramis DARA	Yazışma Adresi	: Ramis DARA P.K. 68 16361 Ulucami - BURSA
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü	: Melih ELAL	Katkı Payı	: 15 YTL
Yönetim Yeri	: Melih ELAL Barış Mh. Adalet Sk. Adaletkent Sitesi H Bl. D: 3 16140 Nilüfer - BURSA	Posta Çeki	: Hilmi HAŞAL adına 584893 numaralı hesap
Yayın Danışmanları	: İhsan ÜREN, Hilmi HAŞAL, Serdar ÜNVER, Nuri DEMİRCİ.	Baskı	: Özsan Matbaacılık, İzmir Cad., No: 221 - BURSA
Dağıtım	: Pentimento Art Shop (0212 2933959)	Elektronik Posta	: akatalpa@hotmail.com
		Yayın Türü	: Yaygın süreli yayın.
			: ISSN 1305 - 7685

Şiir ağırlıklı aylık edebiyat dergisi *Akatalpa* (www.akatalpa.com) Ocak 2000'de Bursa'da kurulmuştur. Ticari amaç gütmeyi için yazarlarına telif ödemez.